

Najstarije hrvatske orguljarske radionice?

Božidar Grga

Gradnju orgulja u Hrvatskoj možemo kontinuirano pratiti od XIV. stoljeća u kojem ovaj priznati liturgijski instrument resi mnoge europske katedrale i značajnije samostanske crkve. Prema povijesnim izvorima kod nas se najranije spominju orgulje sredinom XIV. stoljeća u Zagrebu i Dubrovniku. Od tada, s više ili manje pouzdanosti možemo pratiti njihovo rasprostriranje, a isto tako i tehničko-zvukovno usavršavanje. Činjenica je da mala i ekonomski slaba Hrvatska, koja je često bila poprište dugotrajnih i iscrpljujućih ratova, nije pogodovala razvoju značajnijih orguljarskih radionica sve do XIX. stoljeća. S toga je većina naših ovijesnih orgulja stranog porijekla. Unatoč tim činjenicama, iz naših nesređenih arhiva s vremena na vrijeme svjetlo dana ugleda dragocjeni podatak o nekom davno zaboravljenom domaćem orguljaru ili orguljarskoj radionici.

Najpoznatiji hrvatski grad po sačuvanim povijesnim orguljama je Šibenik. Stjecajem okolnosti, za taj grad je vezana intenzivna aktivnost dvojice hrvatskih orguljara s područja Dalmacije, točnije sa zadarskog područja, koji su djelovali koncem XVI. i u prvoj polovini XVII. stoljeća.

Budući da postoji interes za podatke o ovim graditeljima oni će

izneseni ovdje na najsžetiji način biti dostupni zainteresiranim organolozima. Za sada su o orguljarima podrijetlom s otoka Vrgade poznati sljedeći podaci i dokumenti:

LUPINO, Šimun (Simon) (Vrgada, ? – ?, † 1613.)

■ Uprava stolne crkve u Šibeniku učinila je ugovor 23. XII. 1600. godine sa Šimunom Lupinom iz Zadra (habitante a Zara), koji će za 150 dukata popraviti organ (Notarski spisi suda, sv. 53.II i 72. M Simonić)¹.

■ Učinio je istog dana ugovor za izradu novih orgulja za crkvu Sv. Frane u Šibeniku od 7 registara i glavnom cijevi od 5 stopa za 220 dukata (Notar. Arhiv suda, sv. 53., fasc. II., 171.). Orgulje su dovršene u srpnju 1601. (samostanski arhiv, Knjiga prihoda i rashoda 1562.-1621., str 80. i 81.)².

■ Ovaj je Šimun 13. III. 1602. zakupio u Šibeniku od malog kaptola zemljišne prihode za 3 godine. Šimunova žena zvala se Kata¹.

■ Godine 1604. Simon Lupino habitante a Zara gradi nove orgulje za dominikansku crkvu u Bolu na otoku Braču. Dana 20. veljače 1604. g. plaćeno je Matiji Franotiću da sa barkom i jednim mornarom ode u Zadar po «l'organista» (knjiga troškova bolskog samostana za 20. 2. 1604.). Orgulje su bile gotove te

godine jer u knjizi troškova za 17. VI 1604. stoji da je Šimun dobio za orgulje 120 L³.

■ Dana 29. XII 1609. uprava katedrale u Šibeniku obvezuje se Šimunu plaćati 10 dukata na godinu da uzdrži u redu orgulje (notarski arhiv suda, 53. II. 239.)¹.

■ Šimun je bio mrtav 1613. godine, ali je njegova tvornica i dalje radila¹.

■ Interesantna je jedna bilješka u članku Documenti di storia organaria Veneziana koji je objavio Gastone Vio u časopisu L'Organo⁴. Iznoseći podatke o Nikoli Lupiniju, u bilješci 16 komentira kako nije poznato je li Nikola bio u srodstvu sa zadarskim orguljarom Šimunom Lupini (ne Lupino!), pozivajući se na djelo Renata Lunelli Studi e documenti di storia organaria veneta, Firenze 1973, Olschki.

LUPINI, Nikola

(? Vrgada 1594.-† Venezia 22. X 1644.)

■ Susrećemo i sljedeće načine zapisivanja njegova imena i prezimena:

1. Nicolò Vergadich
2. Nikola Vergadin rečeni Lupini
3. Nicolò dall'Organi (u Veneciji)

■ Prema pisanju don Krste Stošića (Šibenik) Lupini su bili porijeklom iz Vrgade, mjesta na istoimenom otočiću između Murtera i Pašmana, a nasuprot Draga blizu Biograda na Moru. Nikola Lupini sin Lovre imao

je orguljarsku radionicu u Zadru i Mlecima.

■ Dana 3. X 1639. ugovara gradnju novih orgulja za Novu crkvu Bl. D. Marije u Šibeniku za 300 dukata (odnosno 2.289 lira i 6 solda). Plaćena mu je akontacija u iznosu 400 lira. Orgulje su bile dovršene 10. VI 1640 kad mu je plaćen i preostali iznos, a dobio je i kozlića na dar⁵.

■ 1640. obavljao je službu orguljaša u crkvi Sv. Frane u Šibeniku². Iste godine kupio je od bratovštine Nove crkve 50 litara ulja⁴.

■ Dana 9. VI 1640. godine šibenska katedrala je načinila ugovor s Nikolom Lupini za nove orgulje za cijenu od 854 dukata⁶. To se imalo namiriti iz ostavštine od 1500 dukata koje je crkvi darovao arhidakon Ivan Krstitelj Divnić oporukom od 6. II. 1637. godine, ali radi ratovanja s Turcima, kad su polja bila zapuštena, prihodi se nisu mogli skupiti. Tek na 4 VIII. 1672. godine Danijel i Ivan Divnić, braća baštinici, uzimaju obvezu da će isplatiti svotu od 5.829 lira (Notar. Arhiv suda, 82.III.2229-32.)¹.

■ U kolovozu 1643. godine Nikola je popravljao orgulje u Novoj crkvi u Šibeniku za 60 lira⁴.

■ Dana 25. XII. 1643. isplaćen je za ugađanje orgulja u crkvi S. Giovanni in Bragora u Veneciji⁴ (zapisan kao Nicolò dall'Organi).

■ Od 26.- 31. III. 1644. ugađa i popravlja orgulje u istoj crkvi (zapisan kao isti Nikola i kao Nicolò Lupini).

■ Oporuku je napisao 21. X. 1644. iz koje se vidi da je sin pok. Lovre i da ima braću Šimuna i Andriju kojima je ostavio 10 dukata. Preminuo je dan kasnije u pedesetoj godini života. Uzrok smrti je visoka temperatura koja je trajala 8 dana⁷.

■ 10. I. 1645. godine braća Andrija i Šimun Vergadich reč. Lupini pokojnog Lovre, iz našeg primorskog mjesta Vrgade daju punomoć Mar-

tinu Mardešku u Šibeniku, da ih zastupa pred vlastima u Mlecima, gdje je prošlih dana preminuo njihov treći brat Nikola Vergadin reč. Lupini orguljar (Notar. Arhiv suda, 75. I. 55.)¹.

Ima naznaka da je Nikola Lupini izvjesno vrijeme boravio u Šibeniku; kupovanje ulja, orguljaška služba u crkvi Sv. Frane i konačno, njegova braća angažiraju Martina Mardeška, Šibenčanina, da ih zastupa na ostavinskoj raspravi u Mlecima.

Organološko društvo Organum Šibenik (bivša Orguljaška ljetna škola) već 7 godina uz pomoć Ministarstva kulture obnavlja orgulje iz šibenske crkve Sv. Nikole. Dosta su opravdane pretpostavke da su prvotno bile u Novoj crkvi Blažene Djevice Marije i da ih je sagradio Nikola Lupini 1640 godine. Taj instrument je dragocjen za hrvatsku baštinu i organologiju.

BILJEŠKE

- ¹ Podatak iz rukopisa don Krste Stošića, br. IV.11., Muzički život u šibenskoj prošlosti, 1937., poglavlje Orgulje u Šibeniku, naslov Orgulje u katedrali. Rukopis je vlasništvo Županijskog muzeja u Šibeniku. (Svi navedeni spisi nalaze se u Državnom arhivu u Zadru.)
- ² Don Krsto Stošić, Samostan i crkva Franjevac konventualaca, 1930., rukopis br. 59., vlasništvo Ž.M.Š.
- ³ Antonin Zaninović, Još nešto o orguljama u Bolu, Sv. Cecilija/4-1923., str.108.
- ⁴ Gastone Vio, Documenti di storia organaria veneziana, L'Organo, XIV, Casa editrice Pàtron, Bologna 1976, p. 41.
- ⁵ Don Krsto Stošić, Nova crkva, Rukopis br. 46., str. 12., vlasništvo Županijskog muzeja u Šibeniku.
- ⁶ Po cijeni, radilo se o većim orguljama, gotovo su tri puta skuplje od onih u Novoj crkvi. Nije sigurno da su ove orgulje napravljene jer Stošić ne navodi službeni spis.
- ⁷ Gastone Vio, Documenti di storia organaria veneziana, L'Organo XVII, p.185., Pàtron editore – Bologna, 1979.

..Nova izdanja..

*Božji čovjek Ivan dragi,
zrele vjere uzor pravi,
Papu, Crkvu, mladež našu
štiti on i sad u slavi.*

J. Zidarić

Ova zbirka velikog broja uglazbljenih stihova o našem sve popularnijem i privlačnijem mladom Blaženiku, dijelom nastala još prije njegove beatifikacije, još je jedan u nizu jasnih pokazatelja univerzalnosti ove istinske duhovne Veličine. Objavljena i u notnom zapisu i na nosaču zvuka, poglavito zalaganjem neumornoga nadarenog i crkveno orijentiranog našeg suvremenog skladatelja i dirigenta maestra Josipa del'lvellia, uz pomoć njegovih prijatelja, svojim sadržajem – i tekstovnim i glazbenim

– zasigurno će biti od koristi mnogim plemenitim članovima naše Crkve i naroda koji tragaju za uspješnim načinom življenja. Sve one i nisu predviđene za izvođenje tijekom misnog slavlja, ali će se – već prema okolnostima – moći izvoditi na raznim skupovima naše mladeži ili vjerničkih društava. A zacijelo će nadoći i novi stihovi i skladbe.

(Iz predgovora F. Komarice, biskupa banjolučkog)